

תלמוד ירושלמי מסכת ברכות פרק ט דף יג טור ד/ה"ב

הרואה את הלבנה בחידושה אומר ברוך מחדש חדשים עד איכן רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוסי עד שתראה כחצי המטה רבי אחא ורבי חיננא בשם רבי יוסי עד שתתמלא פגימתה רבנן דקיסרין אמרין עד ארבעה עשר יום א"ר יוסי בי ר' בון ויאות כלום מתמלאת פגימתה אלא עד י"ד יום הא כל י"ד יום צריך לברך בתפילה רבי יוסי בר נהוריא אמר מקדש ישראל מחדש חדשים ר' חייא בר אשי אמר מקדש ישראל וראשי חדשים שמואל אמר צריך לומר והשיאנו רב אמר צריך להזכיר בה זמן תני רב הושעיה והיו לאותות ולמועדים ולימים ולשנים

שמות רבה (וילנא) פרשה טו

כד"א החדש הזה לכם, הרואה את הלבנה היאך צריך לברך בזמן שהיו ישראל מקדשין את החדש, יש מן רבנן אמרין ברוך מחדש חדשים, ויש מהם אומרים ברוך מקדש חדשים, ויש מהם אומרים מקדש ישראל שאם אין ישראל מקדשים אותו אין אותו קדוש כלום, ואל תתמה על זה שהקב"ה קדש את ישראל שנא' (ויקרא כ) והייתם לי קדושים כי קדוש אני ה' ולפי שהם מקודשים לשמים לכך מה שהם מקדשים הוא מקודש

מסכתות קטנות מסכת סופרים פרק יט

הלכה י

ואין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת, כשהוא מבושם, ובכלים נאים, ותולה עיניו כנגדה, ומיישר את רגליו, ומברך, אשר במאמרו ברא שחקים, וברוח פיו כל צבאם, חוק זמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם, פועלי אמת שפעולתם אמת, וללבנה אמר שתתחדש באור יקר ועטרת תפארת לעמוסי בטן, שהם עתידים להתחדש כמותה, ולפאר ליוצרים על כבוד מלכותו, ברוך אתה י"י מקדש ישראל וראשי חדשים. ואומר שלש פעמים, סימן טוב, סימן טוב, סימן טוב, תיהו לכל ישראל, ברוך בוראך, ברוך יוצרך, ברוך מקדשך, ורוקד שלש רקיזות כנגדה, ואומר שלש פעמים, כשם שאני רוקד כנגדך ואיני נוגע בך, כך אם ירקדו בני אדם כנגדי לא יגעו בי, תפול עליהם אימתה ופחד, ולמפרע, אמן אמן אמן, סלה הללויה. ואומר לחבירו שלש פעמים שלום עליך, וילך לביתו בלב טוב. והדה היא מפסיקין לראשי חדשים.

רי"ף מסכת ברכות דף כא עמוד א

גרסינן בסנהדרין בפרק היו בודקין אותו אמר ר' יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה וכמה אמר ר' יעקב עד שבעה עשר נהרדעי אמרי עד ששה עשר אמר ר' יוחנן כל המברך על החדש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה כתיב הכא החדש הזה לכם וכתוב התם זה אלי ואנוהו תנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים בכל חדש וחדש דיין אמר אביי (הלכך צריך לומר) מעומד מאי מברך כדרב יהודה דאמר רב יהודה ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק זמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמיים לעשות רצון קונם פועל אמת שפעולתו אמת וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו ברוך אתה ה' מחדש חדשים:

רש"י מסכת סנהדרין דף מא עמוד ב

עד כמה מברכין- אם לא בירך היום- יברך למחר.

תוספות מסכת סנהדרין דף מב עמוד א

פועלי אמת- פי' הקונט' שאין משנין את סדרן ואית דגרס פועל אמת ואהקב"ה קאי שבאמת ובדין מיעטה ולהכי קאמר בתר הכי וללבנה אמר שתתחדש.

עי' מאירי סנהדרין עמ' 177**ספר אור זרוע ח"ב- הלכות ראש חודש סימן תנו**

...ואת"ל שהיא שלימה בחמשה עשר א"כ הוי עד ולא עד בכלל ואין מברכין כ"א עד חמשה עשר וחמשה עשר בכלל לאפוקי ששה עשר...

רמב"ם הלכות ברכות פרק י

הלכה טז

הרואה קשת בענן מברך מ ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם זוכר הברית ונאמן נ בבריתו וקיים במאמרו, ס הרואה לבנה בחדושה מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חק זמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמיים לעשות רצון קוניהם פועלי אמת ופעולתם צדק וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על כבוד מלכותו ועל כל מה שברא ברוך אתה יי' מחדש החדשים.

הלכה יז

וצריך לברך ברכה זו מעומד, שכל המברך על החדש בזמנו כאילו הקביל פני השכינה, אם לא בירך עליה בליל הראשון מברך עליה עד ששה עשר יום בחדש עד שתמלא פגימתה.

הגהות מיימוניות הלכות ברכות פרק י הלכה טז

[0] סנהדרין פרק היו בודקין ואומר במסכת סופרים שמצוה לברך על הירח במוצאי שבת שהוא מבושם ובכלים נאים וכן נהג מורי רבינו שיחיה כשהוא מקדים לברך בחול כדי שלא יעבור זמן הברכה שהוא י"ו בחדש אז לבש סרבל מכונד אשר לו. עוד שם במסכת סופרים ומרקד שלשה רקידות ואומר הוא סימן טוב וכו' עד ונותן שלום לחבירו שלש פעמים ע"כ:

כסף משנה הלכות ברכות פרק י

ו**כתב ה"ר מנוח עד ט"ז ולא ט"ז בכלל** שהרי אחר שעברו ט"ו יום נתמלא פגימתה והולכת הלך וחסור דהא קי"ל אין חדשה של לבנה פחות מכ"ט יום וחצי ותשצ"ג חלקים:

יד המלך הלכות ברכות פרק י

הלכה יז

... לכן כמו כן גם הכא, אף דבתוך שבעה יציא ידי דעת שניהם, בכל זאת יש טפי להמתין מלברך עד אחר שבעה בכדי לאשמועין בזה דהלכתא כנהרדעי.

ודע דכוונת רבינו בהא דאם לא בירך עליה יום ראשון מברך עד יום ט"ז, הכוונה הוא, דאף אם ראה הלבנה בחידושה ולא בירך עליה בראיה ראשונה מברך הלאה עד ט"ז, וכן נהוג אצלנו עפ"י המוסכם בש"ע [תכו, ג]. ואף דבכל שאר ברכות האמורים שם במשנה בפרק הרואה [ברכות נד, א], אם ראה אותן ולא בירך עליהן בפעם ראשונה שוב אינו מברך עליהן אם רואה אותן הדבר עוד פעם בתוך שלשים יום לראיתו הראשונה, שאני בזה ברכת הלבנה בחידושה דהברכה הוא על חידוש אורה אשר היא מאירה לארץ ולדרים עליה, והרי בכל רגע ורגע עד עת מלאות לה ט"ז ימים תחדש אורה כבראשונה כמו באותו רגע של תחלת חידושה, ובכל רגע ורגע יש בה תוספת אור, ולכן בכל רגע הוא מברך על חידוש אורה המתחדש בה באותו רגע אשר רואה אותה אחר הראיה הראשונה, דהא אותו חידוש אור שניתוסף בה אחר שראה את הירח פעם ראשונה לא ראה עדיין כלל. והא דלא נתקנה ברכת הירח זאת הרבה פעמים בכל חודש, בכל פעם על קבלת אור חדש אשר נתוסף והולך בכל רגע אשר רואה אותה עד מלאות לה ט"ז יום, היינו משום דכל חודש וחודש בפני עצמו שם חידוש אור אחד הוא, והלכך אם בירך פעם אחת בחדש שוב אינו מברך באותו חדש...

ספר כלבו סימן מג

ואמרו ז"ל הרואה לבנה בחידושה צריך לברך וכל המברך על החדש בזמנו כאלו מקביל פני שכינה כתוב הכא (שמות יב, ב) החדש הזה לכם וכתוב התם (שם טו, ב) זה אלי ואנוהו, ועוד אמרו ז"ל אלו לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים בכל חדש וחדש דיים כלומר שהוא נראה על ידי גבורותיו ונפלאותיו, כך כתב ר' יונה ז"ל וכיון שכן שגדול המברך כאלו מקביל פני שכינה ראוי לברך מעומד ומאי מברך, אשר במאמרו ברא שחקים וכו' ושנו ז"ל במסכת סופרים אחרי הברכה אומר ג' פעמים סימן טוב סימן טוב הירח לישראל, ברוך בוראך ברוך עושך ברוך יוצרך ברוך מקדשך, וי"א ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך וסימן יעקב בראשי תיבות ורוקד ומדלג ג' פעמים כנגדה ואומר כשם שאני רוקד כנגדך ואיני נוגע בך כך אם ירקדו אחרים כנגדי להרע ולהזיק לי לא יוכלו להזיק לי וליגע בי, תפול עליהם אימתה ופחד וכו' פנים ואחור ג' פעמים אמן אמן סלה הללויה, ואמרו ז"ל במסכת סופרים מאימתי מברכין על הלבנה משתתבסם יש מפרשים משתתבסם משברכו על הבשמים במוצאי שבת והטעם לפי שאז אדם מקושט ומלובש בגדים נקיים של שבת וראוי להקביל פני שכינה ויש מפרשים משתתבסם משתעשה כמו חופה כלומר גדולה ומאירה סביבותיה, והלשון מגזרת עביד בוסמא לבריה כלומר חופה, והר' יונה ז"ל כתב משתתבסם משתהיה האור שלה מתוק לעינים וטוב כלומר שיהנה האדם ממנו וזהו אחר ב' או ג' ימים אבל קודם לזמן זה אין מברכין עליו לפי שאין מאורו מתוק לעינים מתוך קטנותו ואין אדם נהנה ממנו והוא מלשון לבסומי קלא שהוא מפורש למתק הקול, ועד מתי מברכין על הלבנה עד שתתמלא פגימתה חצי העגול, ויש מפרשים עד י"ו שתתמלא פגימת כל העגול לגמרי ומשניהם נלמוד לומר לכתחילה מברכין עד ז' ואם איחר מברך והולך עד י"ו ולא עוד והטעם כי החמה עומדת כנגד הלבנה בט"ו בחדש ולכך זיו הלבנה בחזקו עומד על מלואה כי חמה במערב ולבנה במזרח רב המקום ביניהם, ולכך מברכין עד שתתמלא פגימתה כי כל מה שתקרב הלבנה אחר חצי החדש לחמה יתכסה אורה ולכך מברכים על התוספת ולא על החסרון כי על הטובה יש לנו לברך.

פירוש ברכת הלבנה מלשון הר' אשר ז"ל חק פירוש גזרה שלא תעבור כמו שכתוב (תהלים קמח, ו) חק נתן ולא יעבור, זמן פירוש שאינו פחותה מכ"ט יום וחצי ושני שלישי שעה וע"ג חלקים, שלא ישנו את תפקידם פירוש אשר פקדם השם זה עדות לפיכך חק נתן ולא יעבור, וכן ר"ל חק נתן ללבנה שלא יעבור זמן לשמש ולשאר מזלות ומשרתים, ונ"ל כי אמר חק לר"ח ולשמש זמן לפי שהלבנה פעמים באה בארוכה ופעמים באה בקצרה כי כשהשמש קרוב לה לפניה ממתינה והולכת בארוכה מפני חום השמש שישרפנה ופעמים באה בקצרה כשהשמש אחריה ממהרת לרוץ מפני חום השמש שלא יתקרב אליה וישרפנה, פועל אמת שפעולתו אמת בכונה ולא במקרה להוציא מלבן של פילוסופים, ויש שגורסין פועלי אמת שפעולתן אמת ר"ל על השמש ועל הלבנה בצוואת הבורא ולא במקרה, שהן עתידין להתחדש כמותה פירוש בביאת הגואל שיתחדשו השמים והארץ וגדולת ישראל שיחיו המתים, כמותה שמתה וחיתה כך מתי ישראל יחיה אותם הקב"ה, לפאר שם יוצרם על כבוד מלכותו כי אז תראה מלכותו על כל העמים.

ספר מצוות גדול עשין סימן כז ברכות לבנה

הרואה לבנה בחידושה אמרין בסנהדרין בפרק היו בודקין (מב, א) שמברך בא"י א- להינו מלך העולם אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו^נ תפקידם ששים ושמים לעשות רצון קונ[ה]ם פועלי^ט **אמת שפעולתו אמת** וללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שהם עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו בא"י מחדש חדשים (עי' רמב"ם הט"ז). ואמרין התם שצריך לברך ברכה זו מעומד שכל המברך על החדש בזמנו כאילו הקביל פני שכינה, **ואם לא בירך לביל [ה]ראשון יכול לברך עד ששה עשר בחודש עד שתתמלא פגימתה** (ע"פ רמב"ם הי"ז).

תרומת הדשן סימן לה

שאלה: הרואה לבנה בחידושה בימי החול, ואומר נמתין לברך על חדושה, עד למו"ש =למוצאי שבת= יפה הם עושין או לאו?

תשובה: יראה דיש לחלק בדבר, היכא דליל מוצאי שבת הבא בקרוב, אינו לילות הרבה בחודש, כגון ז' או ח' בחדש, שאפילו אם יהא מעונן במוצ"ש, וב' וג' או ד' לילות אחריו, עדיין יש זמן לברך, עד סוף ליל ט"ו, כה"ג יפה להמתין עד מו"ש. דכתב א"ז: דאין מברכין על הירח אלא במו"ש, כשהן מבושמין ובכלים נאים; אבל אם ליל מוצ"ש הבא, יהא לילות הרבה בחודש, שאם יהיה מעונן בו, וב' וג' או ד' לילות אחריו, יעבור זמן הברכה, כה"ג אין להמתין עד מו"ש, דכל היכא דראוי הוא להסתפק, שתעבור המצוה, אין משהין אותה, אפילו כדי לעשותה יותר מן המובחר. ורא"ה, מהא דגרסין /יבמות לט ע"א/ פ' החולץ: איתמר ביאת קטן וחליצת גדול, רבי יוחנן ורשב"ל, חד אמר ביאת קטן עדיפא, משום דמצוה ביבום, וחד אמר חליצת גדול עדיפא, משום דמצוה בגדול... ובגדול עד שיבא ממדה"י לא משהינן, משום דשמא ימות הקטן, והגדול לא יבא לעולם ממדה"ה, ותעבור המצוה, לכך לא משהינן, אבל ממדינה למדינה דקרוב הדבר שיבא, משהינן וה"ה בנ"ד. ולפי זה הא דכתב בהגה"ה במיימוני, דנהג מור"ם, כשהיה מקדים לברך בחול, כדי שלא יעבור זמן, שהוא עד ט"ז בחודש, היה לובש סרבול מכובד שהיה לו, ע"כ אין ר"ל שבמוצ"ש היה ודאי עובר זמן, אלא ר"ל, ראוי להסתפק שיעבור, כדבארתי לעיל, והנראה לע"ד כתבתי.

טור אורח חיים סימן תכו

ברכת הלבנה אמר רב יהודה הרואה לבנה בחידושה אמר בא"י אמ"ה אשר במאמרו ברא שחקים וברוח פיו כל צבאם חוק וזמן נתן להם שלא ישנו את תפקידם ששים ושמים לעשות רצון קונם פועל אמת שפעולתו אמת ללבנה אמר שתתחדש עטרת תפארת לעמוסי בטן שאף הן עתידין להתחדש כמותה ולפאר ליוצרים על שם כבוד מלכותו בא"י מחדש חדשים פי' פועל אמת הקב"ה שפעולתו אמת שבדין מיעט הלבנה ויש גורסין פועלי אמת ופעולתם אמת וחוזר על צבא השמים שפעולתם אמת ואין משנין סדרן א"ר יוחנן עד מתי מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתו אבל מכאן ואילך כבר הוא ישן ואינו ראוי לברך על חידושו וכמה פירוש מתי תתמלא פגימתו רב יהודה אומר עד ז' שנתמלא הפגימה והיא כחצי עגולה ונהרדעי אמרי עד י"ו ולא י"ו בכלל שנעשה כולו שלם והלכתא כנהרדעי והני י"ו משעת המולד מונין אותם ולא מיום קביעות החדש תנא דבי רבי ישמעאל אילו לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פ"א בכל חודש דיים אמר אביי הלכך מברכין מעומד מרימר ורב אשי מכתפי להו ומברכי פי' דרך חשיבות להקביל פני שכינה דרך כבוד גרסין במס' סופרים אין מברכין על הירח אלא במ"ש כשהוא מבושם ובגדיו נאים ותולה עיניו כנגדה ומיישר רגליו ומברך ואומר ג"פ סי' טוב תהיה לכל ישראל ברוך בוראך ברוך יוצרך ברוך מקדשך ורוקד ג"פ כנגדה ואומר בכל פעם כשם שאני רוקד כנגדך ואיני יכול ליגע בך כך אם ירקדו אחרים כנגדי להזיקני לא יגעו בי ואומר תפול עליהם אימתה ופחד בגדול זרועך ידמו ולמפרע כאבן ידמו זרועך בגדול ופחד אימתה עליהם תפול ואומר כן ג"פ אמן ואמן הללויה ואומר לחבירו ג"פ שלום עליך וילך לביתו בלב טוב וי"א בזה הסדר ברוך יוצרך ברוך עושך ברוך קונך ברוך בוראך וסימן יעקב והיא רמז לו:

שו"ת מהרי"ל סימן יט

וברכת לבנה עד י"ו מן המולד מנין, כדאיתא בתשב"ץ +תשב"ץ קטן סי' פ"ז+ ובא"ח +טור או"ח סי' תכ"ו+ ופשוט הוא, כי הטעם הוא משום דאמרי' פרק היו בודקין +סנהדרין מ"א, ב'- מ"ב, א'+ עד שתתמלא פגימתו ומפרשי נהרדעי כי נפיא +עגולה במילואתה, רש"י+ וא"כ במילוי תליא מילתא, ולא דווקא ט"ו וי"ו אלא חצי כ"ט י"ב תשצ"ג זהו מלאתו, כנ"ל +וכ"כ לקמן בסי' קנ"ה וכן בשו"ת מהרי"ל ווייל סי' קנ"ט בשמו. ועיין ביאור הלכה סי' תכ"ו ד"ה ולא ובתשובת ר"צ אורנשטיין ביצועות יעקב או"ח סי' תכ"ו. +

ולע"ד נר' אם היה לקוי לבנה שאנו רואים ניגוד אמתי אמצעות הלכות, שאין +בודאי שאין, ב"י+ לברך אח"כ, אבל סתמא סמכינן אחשבונינו שמסרו לנו רבותינו שהוא מולד השוה, אפי' אם היה לקוי חמה שהוא מולד אמתי קודם לשלנו +לשלנו או אחריו, מ', מי' ה' וב"י+ מברך אחריו, כי רבינו משה מיימון +פ"ז דקידוש החדש ה"ז, ועיין ד"מ או"ח סי' תכ"ו אות א'+ כתב שרבותינו כווננו לפגוע באמתי ע"י הדחי', ואין להאריך מזה. אע"ג דאם כן היה לנו לילך אחר קביעות ר"ח, לא היא דחזינן כמה פעמים דמולד אמתי קודם ר"ח, אך הם כווננו וידעו דקדוק החשבון ופוגעים לפעמים באמתי, כי אין הניגודים והחיבורים האמתיים שוה כדילפינן משמש ידע מבואר ולא ירח +ר"ה כ"ה, א'+ על כן אין לסמוך אלא על חשבוננו השוה, אי לא דחזינן נגוד האמתי ע"י הלכות כדפי' +עיי' לקמן סי' קנ"ה. + ושלוש אחיך יעקב הלוי

שו"ת מהרי"ל סימן קנה

א הפתיחה לעיל סוף סי' קנ ומשמם העברתי השאלה+ ובקידוש הלבנה עד ט"ו, כתב באגודה+ סנהדרין סי' מז+ מן המולד, ומסופק אני אם נאמר גם מעת לעת מן המולד.

[תשובה] וקידוש הלבנה דחשבינן מהמולד כדאיתא בתשב"ץ+ סי' פז+ ואגודה+ סנהדרין סי' מז+ היינו משום דאזלינן בתר מלוי פגימת', הלכך יש לחשב פלגא דכ"ט י"ב תשצ"ג מהמולד. וימים רבים נסתפקתי אם אית לן למיזל בתר נגוד האמתי דחשבון שש כנפים+ ספר שש כנפים (זיטומיר תרלב), עיין סדר הדורות שמות ספרים בערכו+ לענין קידוש לבנה להקל ולהחמיר+ עיין באריכות לעיל סי' יט. ועיין שו"ת מהרי"ו סי' קנט שהוא גם למה"ר מיישטרלין.+

בית יוסף אורח חיים סימן תכו

א (א) אמר רב יהודה הרואה לבנה בחידושה אומר אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. בפרק היו בודקין (סנהדרין מב). וכתבה הרי"ף בסוף פרק תפילת השחר (ברכות כא). ופירש רש"י תפקידם מצוה שצויתם להתנהג בהילוך תקופותיהם. ששים ושמיים כדכתיב (תהלים יט ו) ישיש כגבור. פועלי אמת הן שאינם משנים את סדרם. וללבנה אמר הקב"ה שתתחדש בכל חדש. עטרת תפארת היא זו לעמוסי בטן סימן הוא להם שאף הם שמונים לה עתידים להתחדש בגלותם כמותה ולפאר ליוצרים. והתוספות (ד"ה פועלי) כתבו אית דגרסי פועל אמת ואהקב"ה קאי שבאמת ובדין מיעטה ולהכי קאמר בתר הכי וללבנה אמר שתתחדש. וכתב הרב רבינו יונה (ברכות כא. ד"ה פועל) פועל אמת שפעולתו אמת לבורא הוא חוזר שהוא אמת וגם הפעולה עצמה היא אמת שהיא קיימת כענין שנא' (תהלים קמח ו) ויעמידם לעד לעולם שאם היה חוזר לצבאיו מספיק היה שיאמר פועלי אמת ולמה היה צריך לומר עוד שהפעולה שהם פועלים שהיא אמת ע"כ:

ג א"ר יוחנן עד אימתי מברכין על החודש וכו' עד ונהרדעי אמרי עד י"ו. גם זה שם (מא): וכתב הכל בו (סי' מג ג): לכתחלה מברכין עד ז' ואם איחר מברך והולך עד י"ו ולא עוד והטעם כי החמה עומדת כנגד הלבנה בט"ו בחודש ולכך זיו הלבנה בחזקו עומד על מילואה כי חמה במערב ולבנה במזרח רב המקום ביניהם לכך מברכין עד שתתמלא פגימתה כי כל מה שתקרב הלבנה אחר חצי החדש לחמה יתכסה אורה ולכך מברכין על התוספת ולא על החסרון כי על הטובה יש לנו לברך:

ומ"ש רבינו והני י"ו מיום המולד מונין אותם. מצאתי בתשובה אשכנזית (שו"ת מהרי"ל סי' יט) דטעמא משום דאמרינן עד שתתמלא פגימתה אם כן במילוי תליא מילתא ולא דוקא ט"ו וי"ו אלא חצי כ"ט י"ב תשצ"ג זהו מלאתו כן נ"ל ולע"ד נראה אם היה ליקוי לבנה שאנו רואים ניגוד אמיתי אמצעות הלקות בודאי שאין לברך אח"כ אבל סתמא סמכין אחשבונינו שמסרו לנו רבותינו שהוא מולד השוה אפילו אם היה ליקוי חמה שהוא מולד אמיתי קודם לשלנו או אחריו כי הרמב"ם (קידוש החודש פ"ז הל' ז) כתב שרבותינו כיונו לפגוע באמיתי ע"י הדחיות עכ"ל: ב, א (ב) תנא דבי ר' ישמעאל אילו לא זכו ישראל וכו'. שם ופירש הכל בו (סי' מג) בשם ה"ר יונה (ברכות כא. ד"ה כאילו מקבל) כלומר שהוא נראה ע"י גבורותיו ונפלאותיו: כתב האגור (סי' תקצא) שאין לקדש החודש אלא בלילה ומסתברא דשרגא בטיהרא למאי אהני עכ"ל:

גרסינן במסכת סופרים אין מברכין על הירח וכו' עד בלב טוב. הכל בפ"כ (ה"א- ב) ומדברי תלמידי הרב רבינו יונה נראה שלא היה גורס במסכת סופרים אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת בכתב בסוף פרק תפילת השחר (שם ד"ה נהרדעי) במסכת סופרים אמרו אין מברכין על הלבנה עד שתתבשם י"א עד מוצאי שבת שמברכין על הבשמים ואין זה מתקבל כלל דמה טעם הוא זה לתלות הדבר במוצאי שבת ויש מפרשים שתתבשם לשון חופה ודומה לו עביד בוסמא לבריה ורצונו לומר משעה שתעשה כמו חופה שהיא גדולה קצת ומאירה סביבותיה ונראה למורי שפירושו משתמתק מלשון לבסומי קלא כלומר משעה שמתוק האור שלה ואדם נהנה ממנה שזה הוא אחר ב' או ג' ימים אבל ירח בן יומו מתוך קטנותו אין האור שלו מתוק שאין אדם נהנה ממנו עכ"ל ואף על פי שבספרים דידן כתוב בהדיא אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת וכמ"ש רבינו מ"מ למדנו מדברי הרב רבינו יונה שאין מברכין ברכת הלבנה עד שיעברו עליה ג' ימים דמשמע דבלא ההיא דמסכת סופרים הוא סובר כך לפי שקודם לכן אין אדם נהנה מאורה: כתוב בתרומת הדשן (סי' לה) הרואה לבנה בחידושה בימי החול ואומר נמתין מלברך על חידושה עד מוצאי שבת אם ליל מוצאי שבת הבא אינו לילות הרבה בחודש כגון ז' או ח' שאפילו אם יהא מעונן במוצאי שבת וג' או ד' לילות אחריו עדיין יש זמן לברך עד ליל ט"ו כהאי גוונא יפה להמתין עד מוצאי שבת אבל אם ליל מוצאי שבת הבא יהא לילות הרבה בחודש שאם יהא מעונן ב' וג' או ד' לילות אחריו יעבור זמן הברכה כהאי גוונא אין להמתין עד מוצאי שבת עכ"ל:

ד והר"י גיקטילי"א. בעל שערי אורה כתב בתשובה שע"פ הקבלה אין לברך על חידוש הלבנה עד שיעברו עליה ז' ימים:

שולחן ערוך אורח חיים סימן תכו

סעיף א

(א) [א] הרואה לבנה בחדושה מברך: * אשר במאמרו ברא שחקים וכו'. הגה: ואין לקדש החדש (ב) אלא בלילה בעת שהלבנה א זורחת * (ג) ונהנין מאורה (אגור).

סעיף ב

(ד) <א> אין מברכין על הירח * (ה) ב אלא * במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים. הגה: ודוקא אם ליל מוצאי שבת הוא ג קודם י' בחדש, אז ממתנין עד מוצ"ש. (ו) אבל אם הוא אח"כ, אין ממתנין עד מוצאי שבת שמא יהיו ב' לילות או ג' או ד' עננים ולא יראו הלבנה ויעבור הזמן. וכשמקדשין אותה בחול יש ללבוש (ז) בגדים נאים, (ת"ה סימן ל"ה). ד אין מקדשין הלבנה * (ח) קודם תשעה באב * ולא (ט) ה קודם י"ה"כ, (מהרי"ל). ובמוצאי י"ה"כ מקדשין אותה, דאז שורין בשמחה (י) אבל [ד] לא במוצאי ט"ב (יא) ו <ב> או שאר תענית, (ד"ע). ואין מקדשין אותה במוצאי שבת (יב) ז [ה] שחל בו יו"ט. (מהרי"ל הלכות יו"ט). (יג) ח ותולה עיניו ומיישר רגליו * ומברך (מעומד) (טו) ואומר שלש פעמים: סימן טוב תהיה לכל ישראל [ה*] ברוך יוצרך וכו'. הגה: (יד) ט ורוקד ג' פעמים כנגדה ואומר: כשם שאני רוקד כו' ואומר: תפול עליהם וגו' (טו) י ולמפרע: כאבן ידמו כו' ג' פעמים, (טז) ויאמר לתבירו ג"פ: יא שלום עליך, ומשיב הי כשואל (טז). * ונהגין לומר: דוד מלך ישראל חי וקיים, שמלכותו נמשל ללבנה ועתיד להתחדש כמותה וכנסת ישראל תחזור להתדבק בבעלה שהוא הקב"ה, דוגמת הלבנה המתחדשת עם החמה שנאמר: שמש ומגן ה' (תהילים פד, יב) ולכך עושין שמחות ורוקדוין בקידוש החדש דוגמת שמחת נשואין. (בחי"י פרשת וישב וד"ע).

סעיף ג

עד אימתי מברכין עליה, עד י"ו (יז) יב מיום [ט] המולד, * (יח) ולא י"ו בכלל. (ואין לקדש (יט) אלא עד חצי כ"ט י"ב תשצ"ג מן המולד), (תשובת מהרי"ל).

סעיף ד

אין מברכין עליה (כ) <ג> עד שיעברו יג [י] שבעת ימים עליה. הגה: [יא] ואין מקדשין הלבנה (כא) יד <ד> תחת הגג (הגהות אלפסי החד')

ט"ז אורח חיים סימן תכו

(א) אין מברכין על הירח כו'. - במהרי"ל סוף ה' שבועות כ' מהרי"ל לא היה מקדש הלבנה בשום י"ט שחל במ"ש כגון חג השבועות שחל בא' ויהיב טעמא כשם שיש תחומין למטה כך יש תחומין למעלה ואין להקביל פני השכינ' בי"ט חוץ לתחום אמנם העיד על רבו המובהק דלא הי' מקפיד והי' מקדש' גם בי"ט במ"ש וכן עיקר ע"כ לא הביאו רמ"א: (ב) או שאר תענית. - נראה דאם לא קדשו עד תענית אסתר יש לברך אז ולא משגיחים בתענית כיון שהשעה עוברת: (ג) עד שיעברו ז' ימים. - כ' מו"ח ז"ל ז"ל איכא לתמוה מדאמר' בגמר' עד כמה מברכין על החדש עד שתתמלא פגימתה ואר"י עד ז' נהרדעי אמרי עד י"ו ופרש"י עד ז' אם לא בירך היום יברך למחר עד ז' אלמא דלכתחל' מברך עליה קודם שעברו עליה ז' ימים ונהרדעי ל"פ בהא אלא מוסיפין עד י"ו ותו קשה דהא הר"ר יונה כ' על הך דמ"ש דאין מברכין על הלבנ' עד שתתבשם פי' עד שתתמתק אורה שאדם נהנה מאור שלה דהיינו אחר ג' ימים וכן קבלנו מרבתינו שכן נהגו כל הקדמוני' שלא להחמיץ את המצוה ולקדש אותה במ"ש אחר שעברו עליה ג' ימים עכ"ל. ובלבוש כתוב שאם חל מ"ש הראשון אפי' ה' ימים בחדש ורואין בו הלבנה שאורה רב ומתוק שיש לסמוך על ר"י ולברך עליה ולא ימתין עד אחר ז' לברך בחול ולא ימתין על מ"ש שיהיה יותר מי"א ימים וכן נ"ל למעשה ולא ביימים תליא מלתא אלא מעת שנהנין מאורה בטוב ועכ"פ אחר שלשה ימים:

מגן אברהם סימן תכו

נשים פטורות - דמ"ע שהז"ג הוא ואע"ג דהם מקיימות כל מ"ע כגון סוכה מ"מ מצוה זו אין מקיימים מפני שהם גרמו פגם הלבנה (של"ה) עמ"ש סס"י רצ"ו ובסנהדרין פ"ה אמרי' על ברכת הלבנה הני נשי דידן נמי מברכי משמע קצת דמברכין ואפשר דל"ד נשים אלא לישנא בעלמא נקט: סומא חייב לקדש הלבנה (רש"ל בתשו'):

ב במ"ש - כ' המגיד כשמקדשין הלבנה במ"ש תהיה הצלחה וכשתתכסה ולא תוכלו לברך אותו החדש לא יהיה מוצלח דוק ותשכח:

ז שחל בו י"ט - ומכ"ש שלא יקדשו בליל שבת ומ"ע ס"י ע"ח כתב הרבה טעמים ע"ז וכ"כ הרקנ"ט ס"י פ"ו, ובמהרי"ל כתוב שמהר"ש התיר וכ"כ הגמ"נ וב"ח כ' שפעם א' לא נראית הלבנה עד ליל א' של סוכות ועשה מעשה בקראקא וקדשוה מאחר דא"א לקדשה אח"כ עכ"ל אבל בענין אחר אין להקל מאחר שיש הרבה טעמים ע"פ הסוד וע' רדב"ז ח"א סימן קל"ג:

יב מיום המולד - מל' זה משמע דלא חשבי' מעת לעת כגון שחל המולד כ' שעות על יום א' אסור לקדש' ביום ב' ולדברי רמ"א מותר לקדשה דהא חשבי' חצי כ"ט י"ב תשצ"ג משעת המולד וא"כ צריך לחשוב י"ד ימים י"ח שעות שצ"ו חלקים וחצי וא"כ רמ"א בא להוסיף ולשונו משמע שבא לגרוע שכתב ואין לקדשה וכו' ובאמת בטור כתוב ז"ל והני י"ו משעת המולד חשבי' להו משמע דחשבי' מעת לעת, ואם חל במ"ש ב' או ג' שעות בלילה מותר לקדשה תחלת ליל ב' ולדברי רמ"א אסור:

יג שבעת ימים - ז"ל הרמב"ם וסמ"ג ואם לא בירך ליל א' מברך עד יום י"ו וכל רש"ל בביאורו מכאן משמע דא"צ להמתין ג' ימים כמ"ש בלוקוטי ספרים עכ"ל, ובס' הקנה כ' ג"כ מצוה מן המובחר לקדשה ביום ראשון אבל בהגמ"י כתוב ג"כ להמתין ז' ימים וכ"כ ב"מ מאכ"ח ח"א סל"ט, ובלבוש כ' אם חל מ"ש קודם ז' ימים סומכין על רבינו יונה ומקדשין אחר ג' מפני שהוא מ"ש וגם מפני שהציבור מקובצין וברוב עם הדרת מלך, וכ"כ הב"ח שלא להחמיץ המצוה אבל אם מ"ש קודם ג' ימים אין מקדשין דיכולין להמתין עד מ"ש הבא כמ"ש ס"ב:

משנה ברורה סימן תכו

(א) הרואה וכו' - ונשים פטורות מלקדש הלבנה דהוי מ"ע שהזמן גרמא ואף דכל מ"ע שהזמן גרמא נהגות הנשים שמקיימות ומברכות עליהן [א] מ"מ מצוה זו אין צריכין לקיימה משום דהם גרמו פגם הלבנה... וקטן משהגיע לחינוך מחנכין לו בה [כ] בשם רי"ע ונראה דזהו רק לר"ת בסימן עי"ן אבל לרש"י שם לא נהירא ודמי לק"ש עי"ש ואפשר דכונתו ג"כ דטוב לנהוג כן לכתחלה וכמו שפסק שם בשו"ע לענין ק"ש עי"ש]:

(ב) אלא בלילה - לאפוקי ביה"ש שהלבנה נראית קצת ועדיין הוא יום:

(ה) אלא במו"ש - וה"ה [ה] במוצאי יו"ט:

(ז) בגדים נאים - ועכשיו [ז] אין נוהגין לדקדק בזה:

(יב) שחל בו יו"ט - ומכ"ש שאין מקדשין אותה בליל שבת והרבה טעמים נאמרו בזה [יב] ע"פ הקבלה ומ"מ אם לא קידשו עד שבת ויו"ט ויעבור הזמן בודאי מותר לקדש גם בשבת ויו"ט ואפילו ביחיד וכן הוא [יג] מסקנת הפוסקים:

(יז) מיום המולד - ל"ד מיום [טז] אלא משעת המולד מניין דמשעה זו מניין ט"ו יום מעל"ע וא"כ כשהיה המולד

באמצע יום הראשון מותר לקדש בליל יום שני דעדיין ליכא ט"ו מעל"ע:

(יח) ולא ט"ז בכלל - דכיון שעבר ט"ו יום הולכת הלך וחסור ואין כאן חידוש:

(יט) אלא עד חצי וכו' - דקי"ל דאין חדשה של לבנה פחות מן כ"ט יום וי"ב שעות ותשצ"ג חלקי שעה [דשעה מתחלק על תת"ר"ף חלקים] וא"כ אם חל המולד במ"ש ב' או ג' שעות בלילה [יז] אסור לקדשה בעוד שני שבועות בתחלת ליל שני להרמ"א אע"פ שלא נמלאו עדיין ט"ו יום שלמים:

(כ) עד שיעברו ז' - ורוב [יח] האחרונים פליגי ע"ז ולדידהו עכ"פ לאחר ג' ימים [יט] מעל"ע מעת המולד שנהנין

כבר מאורה יש לברך עליה ואין להחמיץ המצוה אכן אם הג' לחודש הוא באחד מימי השבוע [כ] נכון להמתין עד

מו"ש הבאה וכפי המבואר בס"ב בהג"ה [כא] וכמה אחרונים והגר"א מכללם מקילין אף באופן זה וסברי דאין כדאי להשהות המצוה בכל גונוי וע"כ הנהוג כן בודאי יש לו על מי לסמוך ובפרט [כב] בימי החורף וגשם בודאי הזריז לקדש הרי זה משובח:

ביאור הלכה סימן תכו

* ונהנין מאורה - עיין מ"ב מש"כ לענין אם הוא משער שתתכסה הלבנה בעבים וכו'. הוא מתשובת רדב"ז והעתיקהו המ"א וש"א והגאון ר"ח צאנזאר בהגהותיו כתב דנ"ל דאפילו לא התחיל עדיין לברך עד שנתכסה הלבנה כל שלא עבר יותר מכדי דיבור משעה שזרחה הלבנה יכול לכתחלה להתחיל ולברך אפילו כיסהו הענן ומקורו מהיהא דלעיל סימן רכ"ז ס"ג עי"ש ויש לדחות קצת דהתם לענין רעם וברקים נתקן הברכה רק על מנהגו של עולם אבל הכא הלא בעינן

שיהנה לאורה וע"כ אינו מברך אחר שנגמר ההנאה וכמו לענין ברכת המוציא דאינו מברך אחר שגמר סעודתו וכדלעיל

בסימן קס"ז ס"ח עי"ש במ"ב ומשמע דאפילו נזכר בתוך כדי דיבור. ולענין סומא עיין במ"ב והוא מרש"ל בת' סימן ע"ז

ומהריק"ש חולק אכן המ"א וא"ר ופר"ח וש"א העתיקו דברי רש"ל להלכה עוד העתיקו תשובת הרדב"ז דאם יש מסך

מבדיל בינו לבין הלבנה אם המסך הוא עב עד שאין הלבנה נראית לו שאין מברך והוא ברכה לבטלה וכדמבואר להדיא

בתשובתו ח"א ס"י שמ"א ומ"מ נראה דגם הרש"ל מודה לזה מפני שבזה כל העולם אין נהנין אז מאורה נראית לדבר

שז"ל רש"ל שם ומשו"ה אינו קשה ג"כ מבואר מאורי האש שפסק ראבי"ה בפ"ב דמגילה שסומא אינו מברך משום

דמצוה אינה תלויה בהנאה לחוד אלא דוקא בראיה עם ההנאה כדקתני התם אין מברכין עד שיראה השלהבת

וישתמש לאורה ודוקא ברכת מאורי האש אבל ברכת הלבנה נ"ל דיכול שפיר לברך אף שאמרו ג"כ בה עד שיאורו

לאורו מ"מ לא אמרו שהוא יראה לאורה אלא שהעולם יאורו לאורה כי ברכה זו על בריאת עולמו וחידושו קאי ודומה

לסומא שיכול לברך יוצר המאורות עכ"ל רש"ל הרי דהוא ג"כ סובר דבעינן שהעולם יאורו וממילא אם נתכסה

בעבים הרי אין נהנין לאורה הרי דרש"ל מודה לדינו של הרדב"ז אבל הרדב"ז נראה דלכאורה דאינו מודה לדינו של רש"ל

לענין סומא וסובר כמהריק"ש שז"ל בתשובתו תנן אין מברכין על האור עד שיאורו לאורו וכמה אמר עולא עד שיכיר וכו'

ולענין ברכת הלבנה נמי אם המסך הוא דק וכו' וכו' וה"ה לענין הענן וכו' וא"ת הכא על מנהגו של עולם הוא מברך

ואפילו כשלא ינהה מאורה מה בכך הא ליתא דהא אמר ר"י הרואה לבנה בחידושה וכו' ותו גרסינן במסכת סופרים אין

מברכין על הירח אלא וכו' ותולה עיניו כנגדה וכו' הרי בהדיא שצריך להביט בה עכ"ל עי"ש מכל זה משמע לכאורה דפליג

על רש"ל לענין סומא וסובר כמהריק"ש וע"כ נראה לענין סומא דיותר טוב שלא יברך בעצמו ויבקש לאחר שיוציאו

בברכה אשר במאמרו ברא שחקים [ושארי האמירות שאומרים בעת קידוש הלבנה יכול לומר בעצמו]:

* במוצאי שבת - ודעת הב"ח שלא להחמיץ המצוה עד מו"ש אלא אחר שעברו עליה שלשה ימים מהמולד מקדשין

וכ"כ במעשה רב [המיוסד על הנהגת הגר"א] ועיין בסוף הסימן:

* ולא ט"ז בכלל - עיין בכנה"ג שהביא בשם מקצת מפרשים דגם ט"ז בכלל [וכן משמע ביד רמה בסוגיא זו] ואף

שאר הלכה כן אלא כמחבר ורמ"א וכמו שכתב בפר"ח מ"מ כתבו איזה אחרונים דבדיעבד אם לא קידש עד ט"ז יקדש

בליל ט"ז בלי שם ומלכות אכן אם הוא עדיין יום ט"ו אלא שהיה אחר י"ב שעות ותשצ"ג חלקים אפשר שיש לסמוך

על בעל מור וקציעה שדעתו להתיר לברך בשם ומלכות וכן הסכים הגאון מהר"ץ אורינשטיין. ועיין עוד בנו"ב סימן

מ"א דאם לא היה יכול לקדש עד עתה שהיה תמיד מעונן וכיוצא והיה קורא ק"ש ונראתה הלבנה ואם ימתין עד אחר ק"ש

ותפלה יכלה הזמן של קידוש הלבנה יש לו לפסוק אפילו באמצע הפרק ולקדש ומ"מ אם אפשר לו יגמור הפרק ועיין עוד

שם פרטי דינים ומ"מ פשוט דאין רשאי לומר אז אלא הברכה ולא שארי פוסקים:

שו"ת נודע ביהודה מהדורה קמא - אורח חיים סימן מא

...נשוב לדברינו להקדים קידוש הלבנה משום תדיר ועוד המגילה ודאי לא יעבור הזמן והלבנה עכ"פ יש ספק שמא תתכסה בעבים ובשאר ימות השנה אם בתחילת הלילה הלבנה זורחת ויש לפנינו ק"ש וברכותי' וקידוש הלבנה אם יש עוד שנים ושלושה לילות שכולי האי אין לחוש שיכסו עננים כל הלילות ק"ש עדיף מתרי טעמי. חדא דק"ש מן התורה ועוד דק"ש תדיר. ואם הזמן קצר ולשנים ושלושה לילות יש לחוש לכסוי עננים גם לד' לילות כדמשמע בס' תכ"ו במג"א סק"ג ע"ש. והכל לפי אותו הזמן שהוא זמן גשמים אז יש להקדים הלבנה. וכן אני נוהג כמה פעמים לקדש הלבנה קודם תפלת מעריב.

שו"ת הרשב"א חלק ד סימן מח

מה שאמרת: שמצאת לרב רבי משה דקוצי זלה"ה: שאין מברכין ברכת הלבנה בלילי שבת, דשמא יש תחומין למעלה מעשרה. והוי כמקבל פני רבו למעלה מעשרה. ושאלת: מה אני אומר בזה? תשובה: לעיקר תחומין, דעת רבותי נוחי נפש: שאין תחומין למעלה מעשרה. דתחומין דרבנן הם, ובעי' דלא איפשיטא היא וכל ספק בדרבנן להקל, ואפי' לכתחילה. אלא שאני יש לי בו דעת אחרת, שם בעירובין בר"פ מי שהוציאוהו. והנה ספרי יש בידכם ספר עבודת הקדש גם עירובין וח' עירובין לשם תמצאון /אולי צ"ל: שם תמצאון/ הכל. ומ"מ, לענין ברכת הלבנה, לא ידעתי מה ענין זה של תחומין בברכת הלבנה. וכי אם לא היה באפשר להקביל פני רבו אלא ממרחק גדול שיהיה ביניהם, לא יקבל פניו? ואם תאמר כן, א"כ אף בחול לא יברך, שאין המברך קופץ למעלה עד מקומה של לבנה. ועוד: שגם המברך אינו מברך אל הלבנה אלא ליוצרה ברוך הוא. והוא יתברך אינו למעלה מעשרה, ולא למעלה מן התחומין. שהוא למעלה מכל זה עליו רב. אלא שאנו כמקבלין פני השכינה. בדמיון הלבנה שברא ומחדשה בכל חדש, ושאנינה משנה את תפקידה. ועד יש בזה ענין פנימי למי שזכה השם לעמוד עליו. ובדקנו בס' המצות של הרב ז"ל, ולא מצאנו בו כן. ואפשר כי יש מי שקצר וכתב כן מעצמו.

שו"ת רדב"ז חלק ד סימן קלג (אלף רג)

שאלה שאלת למה אין מברכין על הלבנה בליל שבת והרי אותה שעה ראויה להקבלת פני שכינה וגם הוא מבושם: תשובה ראיתי בטעמו של דבר דשמא יש תחומין למעלה מעשרה והוי כאלו הלך להקביל חוץ לתחום ולכך אין מברכין עליה בלילי שבתות וימים טובים וכמה חלוש טעם זה. והנראה לענ"ד כי בלילי שבתות אנו מקבילין פני המלך בקידוש היום והוא שעת הזיווג ולא אורח ארעא להקביל פני השכינה באותה שעה. אבל במוצ"ש שאנחנו מלוין את המלך בהבדלה אז ראוי להקביל פני שכינה משום דאזלא לה נפש יתירה וראוי להקביל פניה ליתובי דעתה ולפייסה:

שו"ת הרמ"ע מפאנו סימן עח

כי איתשיל בההיא דמסכת סופרים דתניא אין מברכין על הירח אלא במוצאי שבת כשהוא מבושם, אמאי בלילי שבת ויום טוב לא שהרי האדם יותר מוכן ומקודש להקביל פני שכינה. קדמונינו אמרו דחיישינן לדברי האומר יש תחומין למעלה מעשרה, וכן כתוב בספר אגודה, פירוש לדבריהם: כי גבהו שמים לרום מהלך ת"ק שנה מעומק הארץ הלזו, הנה הפלגת המרחק מן המרכז לעגולה גורם לקיים ישירים המרומים מכאן לשם ריחוק עצום ורב בין זה לזה בגובה שמים אפי' אין ביניהם אצל המרכז אלא כמלא נימה, וכשיראה האדם עצמו למעלה מעשרה בנקודה הנכחית על ראשו הנה בצאתו כלפי הירח לברך ליוצרה מחזי כיוצא חוץ לתחום. ועוד אני אומר דכיון דעדיף כבוד שבת כלה מלכתא וקדושת יום טוב גם כן בלי ספק מהקבלת פני לבנה, אין מערבין שמחה בשמחה; וניחא במוצאי שבת ובמוצאי יום טוב כגון עצרת ויום הכפורים לילך מחיל אל חיל, ויש בהקבלה זאת נחת רוח מסלוק נשמה יתירה הנלוית אלינו בשבתות ויו"ט שהן עצמן אות, ובאותה שעה האדם מבושם שלוח את המלך והיינו דאמרי אינשי אלקפתא נקטן ריחא אתילידא. ומה שאנו מזכירים עמוסי בטן העתידים להתחדש כמותה אינו ענין לחרבן הבית שהיה במוצאי שבת כדעת השואל, אלא לחדוש הנשמות בכלל מעשה בראשית ממה שנתמעט בעטיו של נחש. גם אין צורך למה שאמרו קצת שלא לברך על החדש בשבת ויו"ט משום שאלת צרכים שנהגו לומר לא יוכלו אויבינו ליגע בנו, שהרי אין זה מן המטבע, והנכון מה שבארנו.

ואיכא דגרסי במסכת סופרים אין מברכין על הירח עד שתתבשם - ופירשו רבנן עד שלשה ימים, והלכתא בלא טעמא היא - ולדידן קרוב לשמוע מאי עד שתתבשם עד שבעה, לפי שפגימתה גנאי הוא לה ואז אינה נכרת כל כך, ועוד א"א לשבעה ימים בלא שבת. וליל שביעי [נגהי דליל שמיני] ראוי לברך בו, וכשלא נברך קודם שבעה למוולד ולא אחר ששה עשר, וששה עשר בכלל השלילה, כי גם ליל חמשה עשר כשר לברך שהרי לא עברו עליה אלא ארבעה עשר ימים שלמים, יצאנו ידי שתי הדעות דפרישו מלתייה דרבי יוחנן סנהדרין מ"ב ע"א דאמר עד שתתמלא פגימתה ואיכא מ"ד עד שבעה ואנן דחקינן ומוקמינן ליה אליבא דהלכתא דלא פליג אאיך דאמר עד ששה עשר אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא, ועוד שבית יוסף המתיק עלינו את המליצה בסוף סימן תכ"ו עמוד עליו +ע"יין אם כל חי סי' י"ט, וגם בסימנים הקודמים והמאוחרים לו+ ולנו עוד במלי דאגדתא סיוע שיש בו ממש למה שבארנו. ולפי דרכינו למדנו שתשעה ימים רצופים ראויים לברכה זו וסימניך תשעה ריקיעים חוץ מגלגל הירח שהוא עשירי לכלם, ישמע חכם ויוסף לקח.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת סנהדרין דף מב עמוד א

כאילו מקבל פני שכינה כו'. עיין בזה בפירוש ריב"ם בסוף פרק תפלת השחר וי"ל לפי שישראל בגלותן אינן זוכין לראות פני שכינה ורחוקה מקבלתה אבל חידוש הלבנה הוא סימן לישראל שהם עתידין להתחדש כמותה לפאר ליוצרים בקיבול פני שכינה כמו שיורה על זה נוסח ברכת הלבנה ולזה כשאנו מברכין על החדש בזמנו שהוא סימן שאנו עתידין להתחדש כמותה והרי אנו כאילו מקבלין פני השכינה וק"ל:

נשי דידן נמי מברכין כו'. ר"ל תפלה קצרה כזו נשי נמי תוכלו לברך בע"פ בלילה. אי נמי דהכי קאמר נשי נמי תוכלו לברך כדקאמרת ברוך מחדש ברכה זו בלא הזכרת השם בטומאת לידתן ונדתן אבל בודאי צריכה ברכה זו הזכרת השם כדמסיק ב"א ה' מחדש חדשים וק"ל... לעטרת תפארת כו'. רצה לומר עטרת היא עטרת מלוכה שתחזיר לבית דוד אחר שחסרה שעל כן אומרים בחידושה דוד מלך ישראל חי וקים כמפורש לעיל בחידושינו פאד"מ ותפארת הוא סימן לתפארת ישראל שתחזיר אחר שנחסרה. והיינו לעמוסי בטן. פ"ה בישעיה העמוסים מני בטן נאמר על ישראל שיתחדשו לעתיד כולד הנולד מני בטן ועל כן יתחדש מלכותן ותפארתן משום כבודו יתברך כדי לפאר ליוצרים ע"ש כבוד מלכותו כמ"ש והיה ה' למלך וגו' וק"ל:

שו"ת שבות יעקב חלק א סימן יב

... והנה קידוש לבנה מקורו מפ"ה דסנהדרין ומשמע שם דאינו חובת הגוף כלל רק כשאר ברכת הראיה כמו זיקים וזועות וכדומה שהביאו בסי' רי"ח ובסמנים שלאחריו שכשרואה אותה מברך רק דחילק הוא דזמן גרמא שאין מקדשה אלא כשהיא בחודשה וכדאי' שם עד מתי מקדשין ולפ"ז אין אנו צריכין להנסתרות והטעם שבח שהביא המ"א בסי' תכ"ו בשם של"ה למה אין הנשים מברכין על קידוש הלבנה כמו בשאר מצות עשה שהזמן גרמא /גרמא/ דדוקא במצות עשה שהוא חובת הגוף קבלו אנפשייהו אפי' במקום שפטורים שהזמן גרמא משא"כ זה דאינו מצות עשה וחובת הגוף כלל רק דאם רואה אותה מברך וכיון שהזמן גרמא אין מברכין כלל ואף שהוא מדרבנן אפ"ה אין מחויבים כשהזמן גרמא כמ"ש התו' /מס' פסחים/ ב' ע"פ דף ק"ח ע"ב בד"ה שאף הן היו באותו נס ויעיין בשו"ת חות יאיר שאלה ט' וי"ד וכן הוא משמעות המ"א עצמו כאן וא"כ אינו דומה לסוכה וכדומיהן שהן חובת הגוף וא"כ לפ"ז אין חילק מתי שיראה הלבנה בחדושה מקדשין אותה אך דר"י שם למד בגמ' בג"ש דהוי כמקבל פני שכינה ויש לחזור אחר מצוה זו ונלע"ד דלא למד כן רק לחומר' ולהדר אחר מצוה זו כדמשמע שם בגמ' אבל לא לקולא להבטל משום זה ממצוה ...ז.

שו"ת משנה הלכות חלק יא סימן שמא

בדבר שאלתו אי קידוש לבנה הוה מצוה חיובית או רק קיומית שאם תזדמן לו יברך. ולפענ"ד נראה דהוה חיובית עיין סנהדרין מ"ב ע"א אראב"ח א"ר אסי א"ר יוחנן כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני שכינה כו' תנא דבי רבי ישמעאל אלמלא לא זכו ישראל אלא להקביל פני אביהם שבשמים פעם אחת בחודש דיין, ופרש"י דיין אלו לא זכו למצוה אחרת אלא לזו שמקבלין פני שכינה פעם אחת בחדש כדאמרן בג"ש ע"כ. מבואר דמצוה גדולה הוא עד שאמר עלה ר"י שאלמלא לא זכו למצוה אחרת אלא לזו דיין ועיין מכילתא דר' ישמעאל פ' בא עה"פ החדש הזה לכם לא דיים לישראל אחד לשלשים יום מגביהים עיניהם לאביהם שבשמים, ועיין טוש"ע א"ח סי' תכ"ו וב"י וב"ח שם וכ"ש הוא מקבלת פני רבו וקבלת פני רבו איכא בכל יום וקב"ה רק פעם אחת בחודש ובאמת אפילו לקראת מלכים איכא מצוה לקבל ואפילו לקראת מלכי עכו"ם אמרו מצוה לרוץ שאם יזכה יבחין ועיין מהרש"ל בתשובה סי' ע"ז וק"ו ב"ב של ק"ו.

ובהגמ"י פ"י מהל' ברכות אות ס' ואומר במס' סופרים שמצוה לברך על הירח במוצאי שבת שהוא מבושם ובכלים נאים כו' ע"ש ועיין טוש"ע הנ"ל ובאמת כי במס' סופרים ה"א הביא בשם ר"י ג' ימים ע"ש ועכ"פ עיקר המצוה במוצש"ק לכ"ע. דושה"ט בלב ונפש, מנשה הקטן